

2. Wetten en regels

Verplichte risicobeheersing

Nederland is lid van de Europese Unie en is verplicht de Europese richtlijnen te volgen, ook als het gaat om wetgeving over veiligheid en gezondheid van werknemers. In onze nationale wetten staat zelfs meer dan door de Europese Unie is voorgeschreven. De belangrijkste wet op het gebied van veiligheid en gezondheid is de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet). Doel van de wetten over veiligheid en gezondheid is werknemers bij het uitvoeren van hun werkzaamheden te beschermen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de plichten van de werkgever en die van de werknemer. De overheid houdt er toezicht op dat deze wetten ook worden nageleefd. Inspectiediensten zorgen ervoor dat de regels worden toegepast. Een voorbeeld van zo'n inspectiedienst is de Arbeidsinspectie. De taken en rechten van de inspectiediensten worden in dit hoofdstuk behandeld. Ten slotte wordt kort beschreven waar milieuwetgeving voor dient en wat het doel is van de Arbeidstijdenwet.

In dit hoofdstuk lees je over:

- 2.1 invloed van Europa
- 2.2 nationale wetgeving over veiligheid en gezondheid
- 2.3 plichten van de werkgever
- 2.4 plichten van de werknemer
- 2.5 deskundige bijstand
- 2.6 toezicht op V+G-wetgeving
- 2.7 milieuwetgeving
- 2.8 Arbeidstijdenwet

2.1 Invloed van Europa

Omdat Nederland lid is van de Europese Unie, is ons land verplicht de Europese richtlijnen te volgen. Als er vanuit Europa een nieuwe richtlijn komt en onze wet- en regelgeving voldoet er niet aan, dan moeten onze wetten worden aangepast. Een voorbeeld van het volgen van een Europese richtlijn is de verplichte invoering van de CE-markering. Dit is een gevolg van de Europese productrichtlijn, die eisen stelt aan producten die in Europa op de markt mogen komen.

Is een CE-markering (figuur 2.1) op een product aangebracht, dan mag je ervan uitgaan dat het product (bijvoorbeeld een machine of persoonlijk beschermingsmiddel) op het gebied van veiligheid voldoet aan de betreffende Europese richtlijn. Alleen CE-gemarkeerde arbeidsmiddelen mogen op de markt gebracht en gebruikt worden.

Figuur 2.1 Zo moet het CE-teken eruit zien.

Samenvatting

Arbowet:

- ✓ veiligheid (V)
- ✓ gezondheid (G)

CE-merkteken:

- ✓ toegelaten in EU
- ✓ voldoet aan eisen
- ✓ bijvoorbeeld PBM en gereedschap

2.2 Nationale wetgeving over veiligheid en gezondheid

In onze wetten staat meer dan door de Europese Unie is voorgeschreven. Dat is de lidstaten toegestaan. In Nederland is de belangrijkste wet op het gebied van veiligheid en gezondheid bij werken de Arbeidsomstandighedenwet, ook wel Arbowet genoemd.

Doel van de wetten over veiligheid en gezondheid is werknemers bij het uitvoeren van werkzaamheden te beschermen. Het gaat ook om het verbeteren van de veiligheid en het waarborgen van de gezondheid en het welzijn van de werknemers op het werk, zodat zo goed mogelijke arbeidsomstandigheden worden bereikt.

Waar zijn deze wetten van toepassing? Het antwoord is simpel: op alle plaatsen waar gewerkt wordt.

Voor wie geldt de Arbowet? De Arbowet richt zich op werkgevers en werknemers. De werkgever is het bedrijf waar je in dienst bent. Maar ook degene die jou aanwijzingen geeft, toezicht houdt en middelen verstrekt, is verantwoordelijk voor de naleving van de Arbowetgeving.

Werknemers zijn niet alleen werknemers in vaste dienst, maar ook uitzendkrachten, stagiairs en vrijwilligers.

2.3 Plichten van de werkgever

De plichten van de werkgever zijn eenvoudig samen te vatten: de werkgever moet ervoor zorgen dat de werknemer veilig werkt en geen (gezondheids)schade oploopt door het werk. Als de werkgever dat niet goed doet, kan hij worden gestraft en zal hij de schade aan de werknemer moeten vergoeden.

Om te zorgen dat er veilig gewerkt wordt, moet de werkgever alle gevaren in kaart brengen (dat heet een risico-inventarisatie en -evaluatie of RI&E) en ervoor zorgen dat de risico's worden beheerst. Hij moet daarvoor een plan van aanpak opstellen.

Veel werkgevers hebben een veiligheids- of KAM-systeem (KAM staat voor Kwaliteit, Arbo en Milieu) om aan de wettelijke eisen te voldoen. In dat systeem kunnen ze bijvoorbeeld ook de VCA-eisen opnemen.

Belangrijke verplichtingen van de werkgever zijn te zorgen voor veilig werk door gevaren te voorkomen of door de gevaren zo veel mogelijk bij de bron te verminderen.

Maar er blijven altijd risico's. Daarover moet de werkgever de werknemer goed voorlichten en hij moet hem de veilige werkwijze laten zien. Hij dient ervoor te zorgen dat de veilige werkwijze wordt gevolgd, dat er goede persoonlijke beschermingsmiddelen beschikbaar zijn en dat er hulp is in geval van nood.

Veilig werken begint ermee dat elk risico goed zichtbaar wordt gemaakt en dat je veilig over het bedrijfsterrein kunt lopen. Daarvoor zijn er de volgende aanpakken: veiligheidssignalering en markeringen.

Even een etiket goed bekijken geeft soms flink wat informatie.

Samenvatting

Arbowet:

- ✓ geen ongevallen
- ✓ geen gezondheidsschade
- ✓ risico inventarisatie en evaluatie
- ✓ plan van aanpak
- ✓ risicobeheersing (bijv. KAM systeem)

Plichten werkgever:

- ✓ zorg voor VG werknemer
- ✓ RI&E en plan van aanpak
- ✓ bronaanpak
- ✓ werkwijze VG
- ✓ voorlichting en toezicht
- ✓ PBM
- ✓ noodvoorzieningen

2.3.1 Veiligheidssignalering

Het is belangrijk dat werknemers zich veilig kunnen gedragen. Maar ze moeten zich ook veilig willen gedragen en bewust worden gehouden van de risico's. Signalering maakt deel uit van die preventiefilosofie.

Een EHBO-doos moet herkenbaar en snel bereikbaar zijn.

Veiligheidssignalering betreft:

- mogelijke gevaren;
- opgelegde maatregelen;
- verplicht dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen;
- EHBO- en brandbestrijdingsmiddelen;
- evacuatiewegen.

Borden

Om voor iedereen op een arbeidsplaats duidelijkheid te verschaffen, wordt voor veiligheidssignalering gebruik gemaakt van **standaardborden**. Kleur en vorm van het bord geven direct aan wat voor soort informatie wordt gegeven (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1 Standaardborden voor veiligheidssignalering.

Raadpleeg voor de examenvoorbereiding ook de bijlage met het overzicht van de borden: dit is examenstof!

soort bord	verbodsbord	gebodsbord	waarschuwbord	veiligheidsvoorziening	brandbestrijdingsmiddelen
kleur	wit met rode rand zwarte tekst	blauw met wit symbool	geel met zwarte rand zwart symbool	groen met witte tekst of symbool	rood met wit symbool
vorm	rond	rond	driehoekig	vierkant of rechthoekig	vierkant of rechthoekig
geeft aan	wat niet mag	wat moet	welk gevaar	hoe redden	hulp bij brand
voorbeelden	verboden te roken, verboden voor voetgangers, geen drinkwater, geen toegang onbevoegden	verplicht dragen van: oogbescherming, gelaatsbescherming, een veiligheidspak, gehoorbescherming, adembescherming, veiligheidshelm, handschoenen en valbeveiliging	giftige stoffen, hangende lasten, hoge temperaturen, lage temperaturen, laserstraal, milieugevaarlijke stoffen, niet-ioniserende straling	aanduiding van: (nood)uitgangen, reddingsmiddelen, hulpverleningsmiddelen, evacuatiemiddelen	route naar de brandbestrijdingsmiddelen, plek van de brandbestrijdingsmiddelen
voorbeeld van een bord					

Samenvatting

Veiligheidssignalering:

- ✓ gevaren: waarschuwbord
- ✓ maatregelen: verbodsbord
- ✓ PBM: gebodsbord
- ✓ bestrijdingsmiddel: aanduiding
- ✓ veiligheidsvoorziening: aanduiding

Kleur en vorm van borden:

- ✓ geel/zwart, driehoek: waarschuwing
- ✓ wit/rood, rond: verbod
- ✓ blauw/wit, rond: gebod
- ✓ groen/wit, vierhoek: veiligheidsvoorziening
- ✓ rood/wit, vierhoek: brandbestrijding

2.3.2 Markeringen

Markeringen geven aan dat er een gevaar is. Het gebied waar een gevaar aanwezig is, wordt dan aangeduid en/of afgeschermd.

Markeringen zijn ergens op geplakt of geschilderd en er wordt gebruikgemaakt van (kunststof) linten in de kleuren: afwisselend wit en rood, of geel en zwart. Rood-witte hekken worden ook gebruikt als markering/afscherming.

Geel-zwarte markeringen worden gebruikt voor:

- signalering van smalle/lage doorgangen;
- signalering van voorwerpen die kunnen stoten of waartegen de persoon zich kan stoten, bijvoorbeeld een kraanblok;
- signalering van gebieden met gevaarlijke stoffen.

Bij trappen wordt de markering als volgt toegepast:

- Een streep in een afwijkende kleur (meestal geel of wit) geeft de bovenste en/of de onderste traprede aan.
- Bij struikelgevaar en weinig onderscheid tussen vloer en traprede wordt ook wel een gele of witte streep aangebracht.

Gele of witte strepen worden ook gebruikt om aan te geven:

- welke doorgangen je moet vrijhouden. Hier dus niet opslaan/stapelen;
- waar gebieden zijn waarbinnen wel kan worden gestapeld/opgeslagen.

Voor het aangeven van explosiegevaar wordt het waarschuwingsbord met de letters EX gebruikt.

2.3.3 Algemene aspecten arbeidsplaatsen/projectlocaties

Zorgen voor veiligheid begint met het regelen van zaken zoals veilig over een terrein kunnen lopen. Dat lijkt eenvoudig, maar hierbij zul je merken dat zowel de werkgever als de werknemer zich moet inzetten om ongevallen te voorkomen.

Uitgliden, struikelen en verstappen

Ten val komen tijdens het lopen is een van de meest voorkomende ongevallen en wordt veroorzaakt door:

- niet-egale (niet vlakke) of losse ondergrond;
- hoogteverschillen;
- een te hoge afstap;
- losliggende tegels;
- gladde vloeren, geboende vloeren;
- of doordat de medewerker bijvoorbeeld geen geschikt schoeisel draagt en/of over het terrein rent in plaats van normaal te lopen.

Bij werken langs de weg, waar de wegenverkeerswet van toepassing is, mag langs een werkvak geen lint worden toegepast. Lint voldoet niet aan de materiaalrichtlijn van het CROW (zie werk in uitvoering richtlijn 96a en b). Wel mogen hier verkeerskegels, geleidebakens, schrikhekken en dergelijke worden gebruikt.

Samenvatting

Markeringen:

- ✓ smalle of lage doorgangen
- ✓ stootgevaar
- ✓ gevaarlijke stoffen

Uitgliden, struikelen en verstappen:

- ✓ niet-egale ondergrond
- ✓ hoogteverschillen
- ✓ te hoge/lage afstap
- ✓ losliggende tegels
- ✓ gladde vloeren

Als er een nieuwe machine, bijvoorbeeld een 1-assige trekker met grondfreesmachine, wordt afgeleverd, dan zit er altijd een gebruiksaanwijzing in de eigen taal bij. Dat is bij een CE-gemarkeerde machine verplicht. Hierin staat o.a. hoe je veilig met de machine moet werken en welke PBM er (minimaal) noodzakelijk zijn om veilig te kunnen werken. Ook vind je hier aanwijzingen voor het onderhoud van de machine en zaken die met omgevingsveiligheid te maken hebben. De gebruiksaanwijzing lezen is een onderdeel van de verplichte scholing en onderricht voor werknemers bij het werken met machines.

Wat kun en moet je doen om onveilige situaties te voorkomen, te beginnen met bronbestrijding?

Er zijn diverse mogelijkheden:

- bij het ontwerp en de werkvoorbereiding zorg besteden aan het voorkomen van onveilige situaties;
- door het scheiden van mens en gevaar met behulp van een fysieke afscheiding, dat wil zeggen rij- en voetpaden;
- passende verlichting;
- good housekeeping: zorg voor een ordelijke en nette werkplek;
- zo snel mogelijk verhelpen van onveilige situaties;
- goed opletten tijdens het lopen;
- geen dingen dragen die het gezichtsveld hinderen;
- de aangegeven, voorziene wegen en paden volgen;
- gepast schoeisel dragen.

2.4 Plichten van de werknemer

Bij het voorkomen van vallen en struikelen zag je dat de werkgever moet zorgen voor de goede voorzieningen en dat de werknemer daar gebruik van moet maken en zich veilig moet gedragen. Dat geldt niet alleen voor het voorkomen van vallen en struikelen, maar vrijwel altijd. Er zijn daarom algemene plichten, die dus voor elke werknemer gelden.

2.4.1 Houding en kennis

Wat betreft houding en kennis gelden de volgende punten:

- zorgen voor de eigen veiligheid en gezondheid en die van anderen;
- samenwerken met de werkgever en de preventiedienst op het gebied van het bevorderen van het welzijn op het werk en een positieve bijdrage leveren aan het preventiebeleid;
- geen geweld, niet pesten en geen ongewenst seksueel gedrag op het werk;
- melden van gevaren, ongevallen of bijna-ongevallen en ernstig en onmiddellijk gevaar;
- opleiding, voorlichting en instructies volgen;
- lezen van de gebruiksaanwijzing bij het in gebruik nemen van nieuwe en/of onbekende machines.

2.4.2 Veilige werkwijze

Voor een veilige werkwijze geldt:

- machines, toestellen, gereedschappen, gevaarlijke stoffen, vervoermiddelen en andere middelen op de goede manier gebruiken;
- aangebrachte beveiligingen niet veranderen of weghalen en op de juiste wijze toepassen;
- persoonlijke beschermingsmiddelen op de goede manier gebruiken en onderhouden.

2.4.3 Rechten van de werknemer

Behalve plichten heeft de werknemer recht op:

- een veilige en gezonde werkomgeving;
- informatie en opleiding;
- onderbreking van werk bij dreigend of aanwezig ernstig gevaar voor mensen.

Samenvatting

Voorkomen van valgevaar:

- ✓ ontwerp
- ✓ scheiding wandelen/rijden
- ✓ verlichting
- ✓ onveilige situaties opheffen
- ✓ veilig gedrag

Werknemer:

- ✓ veilig werken i.s.m. werkgever en arbodeskundigen
- ✓ niet pesten, geen geweld of seksuele intimidatie
- ✓ gevaren en (bijna) ongevallen melden
- ✓ voorlichting en instructie volgen
- ✓ recht van werkonderbreking

2.5 Deskundige bijstand

Voor deskundige ondersteuning en advies moet de werkgever:

- een interne preventiedienst oprichten;
- een of meer deskundigen aanstellen;
- externe bijstand inschakelen, als het bedrijf zelf niet over de nodige deskundigheid beschikt.

Voor de deskundige bijstand worden arbodeskundigen ingezet, bijvoorbeeld een veiligheidskundige en de bedrijfsarts. De bedrijfsarts heeft een belangrijke taak in de gezondheidsbeoordeling en gezondheidsbescherming. De werkgever is verantwoordelijk voor de gezondheidsbescherming en moet de werknemers in de gelegenheid stellen om met een bepaalde regelmaat (periodiek, bijvoorbeeld elke twee jaar) een onderzoek te ondergaan om gezondheidsrisico's te voorkomen en te beperken.

2.6 Toezicht op V+G-wetgeving

Inspectiediensten, zoals de Arbeidsinspectie, zorgen ervoor dat de wettelijke regels worden toegepast.

Taken en rechten van de inspectiediensten

- controleren van het naleven van de veiligheids- en gezondheidswetgeving;
- eisen dat de veiligheids- en gezondheidswetgeving goed wordt nageleefd;
- onderzoeken van ongevallen;
- werk stilleggen als er ernstig gevaar is voor personen;
- proces-verbaal opmaken bij een strafbaar feit;
- werknemers vragen naar een geldige legitimatie.

Voor goede risicobeheersing is deskundigheid nodig.

2.7 Milieuwetgeving

De milieuwetgeving heeft tot doel:

- mens en omgeving te beschermen tegen de schadelijke gevolgen van activiteiten;
- uitstoot en afvalstromen te beperken;
- te zorgen voor een doelmatige en correcte verwijdering van afvalstoffen.

2.8 Arbeidstijdenwet

Het doel van de Arbeidstijdenwet is:

- aangeven van maximale arbeidstijden en minimale rusttijden om te voorkomen dat de veiligheid en de gezondheid (van de werknemer) in gevaar komen;
- bevorderen dat werken en zorgtaken/gezin gecombineerd kunnen worden.

Vooral in het loonwerk staat het voldoen aan de Arbeidstijdenwet in bepaalde periodes behoorlijk onder druk. Om te weten hoe lang je in een bepaalde periode mag werken moet je kijken in de cao van de branche waarin je werkzaam bent, of in de bedrijfsregeling.

Samenvatting

Arbeidsinspectie:

- ✓ controle naleving wetgeving
- ✓ eisen stellen
- ✓ ongevallenonderzoek
- ✓ werk stilleggen
- ✓ proces-verbaal
- ✓ legitimatie opvragen

Wetten VGM:

- ✓ arbowet: VG werknemers
- ✓ milieuwetten: beschermen natuur en milieu
- ✓ arbeidstijdenwet: beheersen werk- en rusttijden

Oefenvragen

antwoorden

1. De Arbeidstijdenwet geeft richtlijnen. Het gaat over minimale en maximale
2. De deskundige ondersteuning van de werkgever bestaat bij voorkeur uit
3. Wat zijn de kleuren die je tegenkomt bij correcte veiligheidssignalering?
4. Beveiligingen intact laten, onderricht volgen en machines goed gebruiken zijn verplichtingen van de
5. Wat mag de Arbeidsinspectie doen op een bedrijf?

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....
5.
.....

Oefenpuzzel

antwoorden

Vul de eerste letters van de ingevulde antwoorden in van boven naar beneden en maak onderstaande zin af:

Om bij gevarenbronnen toch veilig te kunnen werken, zijn er veiligheids.....

.....
.....

1. Om je werk goed te kunnen uitvoeren moet je helder zijn. Maar veel werk is inspannend. Je kunt lichamelijk maar ook geestelijk vermoeid raken. Daarom is er wetgeving over arbeidstijden en
2. Om een bedrijf veilig te kunnen krijgen moet je weten wat er binnen de poort gebeurt. Daarom moeten arbodeskundigen bij het bedrijf werken. Dat heten interne deskundigen. Als hun kennis tekortschiet, worden ingezet.
3. Je kunt niet de hele dag lopen roepen wat er moet gebeuren. Daarom staan er borden op een terrein. Daar staat bijvoorbeeld op waar je een helm moet dragen. Dat heet een
4. De meeste ongevallen hebben een simpele oorzaak. Even niet opgelet en er ligt weer een gevallen medewerker op de grond. Dat kan dan komen doordat de ondergrond niet vlak en is.
5. De Arbeidsinspectie controleert de naleving van veiligheidswetten. Dan willen ze wel graag zeker weten wie hen wat vertelt. Daarom moet je je altijd kunnen
6. Veilig en gezond werken krijgt niemand alleen voor elkaar. Dat doe je

-
-
-
-
-
-

Oefenexamenvragen

1. Wat geeft een CE-markering op een motorkettingzaag aan?
 - a. de machine is bedrijfsklaar
 - b. de machine is gebruiksvriendelijk
 - c. de machine voldoet aan de gestelde veiligheidseisen
2. De arbowetgeving gaat over:
 - a. veiligheid, milieu en arbeidstijden
 - b. veiligheid en gezondheid
 - c. veiligheid, gezondheid, arbeidstijden
3. Wie is wettelijk verplicht om te zorgen voor veiligheid en gezondheid van de werknemer?
 - a. de arbodeskundigen
 - b. de ondernemingsraad
 - c. de werkgever
4. De betekenis van een blauwbord met een wit symbool is:
 - a. aanbeveling voor veilig werken
 - b. gebodsbord, verplichte navolging
 - c. waarschuwing voor risico's
5. Markering is bedoeld voor het aangeven van:
 - a. vestiging hulpposten bedrijfsgezondheidsdienst en bedrijfsbrandweer
 - b. plekken met gevaarlijke stoffen, of het risico te stoten of klem te geraken
 - c. de aanbevolen route om zo snel mogelijk te kunnen vluchten bij gevaar
6. Pesten op het werk
 - a. moet niet te veel voorkomen, maar een geintje op zijn tijd is leuk
 - b. is wettelijk verboden en kan ernstige gevolgen hebben
 - c. is meestal eigen schuld en daar leer je van
7. Je krijgt gehoorbescherming voor het werk bij een bepaalde machine.
 - a. je bent verplicht die te gebruiken
 - b. je kunt die beter gebruiken, anders breng je uitkeringen in gevaar
 - c. je bepaalt zelf of je die gebruikt, het gaat over je eigen lichaam
8. De Arbeidsinspectie heeft veel bevoegdheden, in ieder geval is dat:
 - a. legitimatie vragen en werk stilleggen bij gevaarlijke situatie
 - b. proces-verbaal opmaken bij strafbaar feit en werkopdrachten geven
 - c. boetes opleggen en arrestaties uitvoeren
9. Milieuwetgeving heeft onder meer tot doel:
 - a. uitstoot en afvalstoffen te beperken
 - b. gebruik van chemicaliën te verminderen
 - c. door duurzamer werken de economie te stimuleren
10. Een van de doelen van de Arbeidstijdenwet is:
 - a. bescherming van directies tegen burnout, door te lang doorwerken te voorkomen
 - b. bevorderen dat werken en zorgtaken/gezin gecombineerd kunnen worden
 - c. aangeven van maximale werktijden en ~~maximale~~ *minimale* rusttijden

EXAMEN DOEN

Alle examens komen van de stichting ECABO.

De examenvragen zijn geheim, maar wel is precies vastgesteld over welke onderwerpen de vragen gaan.

De oefenexamenvragen gaan daar ook van uit.

WAT BETEKENT JE SCORE?

Als je van 10 vragen 7 of meer antwoorden goed hebt: **geslaagd**

Als je van 10 vragen 4 of meer antwoorden fout hebt: **gezakt**